

[דברים יט]: "ועמדו שני האנשים אשר להם הריב לפני ה'", ודרשו מכאן חכמים [שבועות ל א] שמצוה על בעלי הדין שיעמדו על רגליהם.

אמר לו ינאי המלך לשמעון בן שטח: לא אעמוד כשתאמר אתה. אלא אעשה כמה שיאמרו חבריך, שאר חברי הסנהדרין.

נפנה, הפנה שמעון בן שטח ראשו לימינו, יט-ב לידע אם חבריו יאמרו כמוהו שהמלך יעמוד. כבשו החכמים פניהם בקרקע. הסתכלו למטה, ועשו בכך עצמם כאילו אינם מבינים ששמעון בן שטח דורש מהם להסכים לדבריו, שינאי המלך צריך לעמוד. ועשו כן מפני שהיו יראים מהמלך. וכן נפנה לשמאלו, וכבשו פניהם בקרקע.

אמר להם שמעון בן שטח לחכמים: בעלי מחשבות אתם! (8) יבא הקדוש ברוך הוא, שהוא בעל מחשבות, היודע מחשבות לבכם, ויפרע מכם, ויתבע מכם עלבון התורה.

מספרת הגמרא: מיד כשאמר כן שמעון בן שטח, בא מלאך גבריאל וחבטן בקרקע, והפיל אותן לקרקע [עונש על כבישת פנים בקרקע], ומתו.

באותה שעה אמרו חכמים: כיון שעל ידי אימת המלך יצא מכשול גדול כל כך, לכן: מלך לא דן ולא דנין אותו. לא מעיד (9) ולא

אמר להו שמעון בן שטח לחכמים לסנהדרין: תנו עיניכם בו, לדונו כדין, בלי חנופה ובלי משוא פנים, ונדונו, ונדון אותו.

שלחו ליה החכמים לינאי המלך: עבדך קטל נפשא!

שדריה להו, שלח את העבד לחכמים, כדי שידונו אותו.

שלחו ליה החכמים לינאי המלך: תא את נמי להכא. בוא גם אתה לכאן, כי אין בית הדין מכריעים על גורלו של ממון השייך לאדם, אלא בנוכחות בעל הממון. וכמו שמצינו לגבי שור שהרג את הנפש, "והועד בבעליו" אמרה תורה, ומכאן למדנו את הדין שיבא בעל השור לבית הדין, ויעמוד על שורו, כדי שיוכל בית הדין לדונו כשור המועד, כיון שעומד בית הדין להפסיד ממון לבעליו. כמו כן כאשר בית דין באים לחרוץ דינו של עבד, שיש לו בעלים, והוא נחשב כממון הבעלים, לכן צריכים לדונו דוקא בפני הבעלים.

אתא, בא ינאי לפני החכמים, ויתיב והתישב.

אמר ליה שמעון בן שטח: ינאי המלך! עמוד על רגליך ויעידו בך, על כך שעבדך הרג את הנפש. ולא לפנינו אתה עומד, אלא לפני מי שאמר והיה העולם אתה עומד. שנאמר

9. כתב ה"תורת חיים", מה שאמרה הגמרא באותה שעה אמרו וכו' ולא מעיד — הוא לאו דוקא, שהרי גם לפני הסיפור של ינאי המלך היה המלך פטור להעיד, כמו שאמרה הגמרא בכהן גדול שאינו לפי כבודו, ואם אפילו כהן גדול

8. המהרש"א מבאר, שבעל מחשבות הוא אדם אשר בעת שהוא חושב הוא מסתכל למטה, ועשו עצמם כחושבים על דברים אחרים, וענה להם שמעון בן שטח שהקב"ה יודע מחשבות שאתם יראים מפני המלך.

מעידין אותו.

שנינו במשנתנו: המלך לא חולק, ולא חולצין לאשתו. לא מייבם ולא מייבמין לאשתו. רבי יהודה אומר: אם רצה לחלוץ או לייבם זכור לטוב. אמרו לו: אין שומעין לו.

והגמרא מקשה עתה על רבי יהודה, הסובר שמותר למלך למחול על כבודו ולחלוץ או לייבם.

איני?! הלא הדבר אינו כן.

והאמר רב אשי: אפילו למאן דאמר נשיא שמחל על כבודו — כבודו מחול, בכל זאת הוא סובר כי מלך שמחל על כבודו — אין כבודו מחול. משום שנאמר [דברים יז]: "שום תשים עליך מלך", והוזהר בכך עם ישראל לגבי כבוד המלך, ש"ישים" אותו עליו "שימות" הרבה, שתהא אימתו של המלך עליך, על עם ישראל. הילכך אין כבודו מחול. ואיך סובר רבי יהודה שיכול למחול על כבודו?!

ומתרצת הגמרא: מצוה שאני. כיון שרוצה המלך למחול על כבודו כדי לקיים מצוה, שונה הדין, ויכול למחול על כבודו.

שנינו במשנתנו: ואין נושאין אלמנתו [של מלך]. רבי יהודה אומר: נושא המלך אלמנתו של מלך, שכן מצינו בדוד שנשא אלמנתו של שאול, שנאמר "ואתנה לך את בית אדוניך ואת נשי אדוניך בחיקך".

במשנה שנינו ראיית רבי יהודה, ואילו הברייתא שונה את טענת חכמים.

תניא, אמרו לו חכמים לרבי יהודה: מה שאמר לו הנביא "נשי אדוניך", אין פירושו נשי המלך שאול, אלא נשים הראויות המותרות לו מבית המלך. ומפרשת הגמרא, ומאי נינהו? מי הן, מירב ומיכל, בנות שאול.

מסופר בספר שמואל [א יז] במלחמת פלישתים עם ישראל בעמק האלה, שגלית הפלישתית חרף מערכות ישראל, ובני ישראל יראו ויחתו מאוד. ודוד נטש את הצאן של אביו ובא אל המערכה, ושמע את איש ישראל האומר "הראיתם האיש העולה הזה? כי לחרף את ישראל עולה, והיה האיש אשר יכנו — יעשרנו המלך עושר גדול ואת בתו יתן לו". ודוד הרג את גלית, ובני ישראל ניצחו את המלחמה.

ונשי ישראל ענו "הכה שאול באלפיו, ודוד ברבבותיו", ויחר לשאול מאוד, ויהי שאול עוין את דוד.

וכתוב שם: "ויאמר שאול אל דוד, הנה בתי הגדולה מירב, אתן לך לאשה, אך היה לי לבן חיל, והלחם מלחמות ה'". ושאול אמר בלבבו "אל תהי ידי בו, ותהי בו יד פלישתים".

וכשהגיע העת לקיים הבטחתו, נאמר "ויהי בעת תת את מירב בת שאול לדוד, והיא נתנה לעדריאל המחולתי לאשה".

ובתו השניה, מיכל, אהבה את שאול, ושלח שאול לומר לדוד "אין חפץ למלך במוהר, כי במאה ערלות פלישתים, להנקם באויבי

המלך", ובלבו חשב "להפיל את דוד ביד פלישתים".

ודוד הביא לו מאתים ערלות, "ויתן לו שאול את מיכל בתו לאשה".

ושאר הפסוקים יובאו בהמשך.

שנינו כברייא: **שאלו תלמידיו את רבי יוסי: היאך נשא דוד שתי אחיות, מירב ומיכל, בחייהן, והלא דבר זה הוא איסור ערות אחות אשה.** וסברו התלמידים שקידש דוד את מירב, ולבסוף נשא את מיכל, ונעשו שתי האחיות צרות זו לזו.

אמר לחן רבי יוסי לתלמידיו: מיכל — אחר מיתת מירב נשאה, ואחות אשה לאחר מיתת הראשונה, מותרת. (10)

רבי יהושע בן קרחה אומר: מיכל היתה מותרת לדוד אפילו בחיי מירב, כי קידושי

טעות היו לו לדוד במירב.

וטרם שמבאר את קידושי הטעות של מירב, הוא מביא ראיה מן הפסוק, שדוד בעצמו גם סבר כן. כי בספר שמואל א [יט יא] מסופר שם, ששאול שלח שליחים אל בית דוד לשמרו מסביב שלא יברח, ולהמיתו למחרת בבוקר. ומיכל, אשת דוד, הצילה את דוד מידי שאול אביה, והבריחתו מהבית בעד החלון. ועוד מסופר שם לאחר מכן [פרק כה פסוק מד]: "ושאול נתן את מיכל בתו, אשת דוד, לפלטי בן ליש". ואחרי מיתת שאול רצה דוד להחזירה [ובהערה (11)] יבואר איך היה מותר להחזירה, וכמו שנאמר (שמואל ב ג): ששלח דוד לאיש בושת, בן שאול, אחרי מיתת שאול, לאמר, "תנה את אשתי את מיכל, אשר ארשתי לי במאה ערלות פלשתים".

ומבאר הגמרא: **מאי תלמודא?! מה היא ההוכחה?**

בתו לאשה", וכן כתוב (שם יט) "וישלח שאול מלאכים אל בית דוד לשמרו ולהמיתו בבקר, ותגד לדוד מיכל אשתו", הרי שהיתה מיכל אשתו של דוד, ואם כן, האיך נתנה שאול לפלטי בן ליש.

וביותר קשה, אף אם נאמר שדוד גירשה [מה שלא מבואר בכתובים], האיך החזירה דוד, הרי אסור להחזיר גרושתו אחרי שנישאת.

והרשב"א (שו"ת ח"א סימן י') מבאר, שאין לומר שדוד חטא, ח"ו, בזה, שהרי הכתוב מעיד "רק בדבר אוריה החתי".

והרשב"א מתרץ שהיתה אנוסה, היינו שלא גירשה, אלא ששאול שהוא סבר שאינה מקודשת לדוד, ולכן נתנה לפלטי בן ליש. ומיכל שטעתה בכך, היא כאנוסה [ועיין שם שמוכיח שטעות

10. והקשו היד רמ"ה ותוס' הרא"ש: הלא כל ימי מלכותו של שאול היו שתי שנים ומחצה, ואיך יתכן שקידש את מירב, ושאול נתנה לפני עדריאל, וילדה לו חמשה בנים, ומתה בחיי שאול, ודוד נשא את מיכל, ושאול לקחה ממנו, הכל בתוך שנתיים וחצי של מלכות שאול? ותירצו, שילדה מירב תאומים, ולשבעה חדשים ילדתם.

ויש מפרשים, עיין בפירוש הרד"ק ובפירוש רבינו ישעיהו (ש"א ג), שמלכות שאול היתה יותר משתי שנים ומחצה, ולפי חשבונם מתורץ היטיב.

11. הקשו רבותינו הראשונים ואחרונים, הרי כתוב (שמואל א יח) "ויתן לו שאול את מיכל

דכתיב: "ויהי בעת תת את מירב בת שאול לדוד, והיא נתנה לעדריאל המחולתי לאשה".

ודוד עצמו הודה, שאכן קידושו במירב היו קידושי טעות, כי לא קידשה בנתינת כסף אלא במלוה בלבד.

ועתה מבארת הגמרא את הויכוח בין שאול לדוד לגבי קידושי מיכל לדוד:

אמר ליה שאול לדוד: אי בעית, אם רצונך דאתן לך את מיכל, זיל, לך אייתי לי, הבא לי מאה ערלות פלישתים, ואקדש לך את בתי בשכר הערלות שתביא לי.

אזל הלך דוד, אייתי ליה הביא לו את ערלות פלישתים המבוקשות, וקידש את מיכל לאשה, בהן ובחוב שהיה חייב לו שאול.

אמר ליה שאול לדוד: גם מלוה, העושר גדול שהתחייבתי לך עבור הריגת גליית, וגם פרוטה, הערך המועט של ערלות הפלשתים, אית לך גבאי, יש בידך לתבוע אותי,

שאל סבר: אדם המקדש אשה במלוה

אמר רב פפא: מכך שדוד דייק ואמר "מיכל אשתי", ולא "מירב אשתי", הרי שגם דוד הודה שמירב לא היתה מאורסת לו כלל.

ועתה מבארת הגמרא איזה קידושי טעות היה לדוד במירב, שגם דוד הודה בכך.

מאי קידושי טעות?

דכתיב: "והיה האישי אשר יכנו את גלות, יעשרנו המלך עושר גדול וגו'".

אזל הלך דוד, וקטליה, הרג את גלית. **אמר לו שאול לדוד:** מלוה אית לך גבאי. (12) העושר הגדול שהתחייבתי כלפיך הוא רק חוב ["מלוה"] שאני חייב לך, ואתה לא נתת לי כסף קידושין עבור קדושי בתי מירב, אלא קדשת אותה לאשה בחוב הזה, ואילו ההלכה היא שהמקדש במלוה אשר האשה או אביה [בנערה] חייבים למקדש, אינה מקודשת, משום שצריך לקדש בנתינת דמי קידושין, ועתה בשעת הקידושין דוד לא נתן לה מאומה.

וכיון שלא היתה מירב מקודשת לדוד, אזל הלך שאול, יהבה קידש את מירב לעדריאל.

וממשיך שם, שתירוך זה, שדוד ידע על פי נביא שלא בא עליה, נחוץ לדעת רבי יוסי, הסובר שלדעת דוד קידושי פלטי בן ליש במיכל היו בעבירה.

12. רש"י מפרש שהעושר גדול הוא המלוה. והיד רמ"ה מפרש שחוץ מעושר גדול, הבטיח שבשכר הריגת גלית יתן בתו, וכיון שדמי שכירות הוא, הוי מלוה, כמו שמבואר בגמרא קידושין למ"ד ישנה בשכירות מתחילה ועד סוף.

היא בגדר אנוס]. ועוד, ששאל הכריח אותה לינשא לפלטי, והדין הוא שאשת ישראל שנאנסה מותרת לבעלה.

ולכן, שאול שהלך לשיטתו, שמיכל לא התקדשה לדוד, לדעתו היה היתר גמור לתת אותה לפלטי בן ליש. ואילו לדוד לשיטתו, שכן היתה אשתו, אלא שנאנסה, מותרת היא לחזור אליו.

ועוד מתרץ, כמו שאמרה הגמרא לקמן שפלטי בן ליש לא בא עליה. ומבאר, שדוד ידע זאת על פי נביא.

לכלבי ושונרי, שבעלי כלב או חתול מוכנים לשלם עבורם פרוטה כדי להאכילם לכלב או לחתול. ולכן היא מקודשת.

דרשה זו היא לדעת רבי יהושע בן קרחה, המדייק מלשון הפסוק "תנה את אשתי את מיכל", שדוד הודה שקידושי מירב היו בטעות. ואילו רבי יוסי, הסובר שדוד נשא את מיכל רק אחרי מיתת מירב, אינו דורש דרשה זו.

ומקשה הגמרא: **ורבי יוסי, האי דיוק "את אשתי את מיכל", מאי דריש ביה, איך הוא דורש פסוק זה?**

ומתרצת הגמרא: **רבי יוסי לטעמיה, דורש מקרא זה על פי מה שדרש ממקרא אחר, שלדוד היה ברור שמיכל מקודשת לו, ולכן אמר בהדגשה יתירה "תנה את אשתי את מיכל".** [ולא אמר כן משום הדיוק של מיכל אשתי ולא מירב אשתי].

דתניא, ששינינו שם בכרייתא: רבי יוסי היה דורש מקראות מעורבין, פסוקים שיש בהם, לכאורה, עירובייה. וכך היה דורש את המקרא הבא.

כתוב בספר שמואל (ב כא) שהיה רעב בארץ ישראל שלש שנים בימי מלכות דוד. ויאמר ה' אל דוד, שהרעב הוא עונש על ששאל

ופרוטה, דעתיה אמלוה. (13) רצונו לקדש אותה במלוה, לפי שהמלוה יותר חשוב מפרוטה, ולכן היא אינה מקודשת, כדין המקדש במלוה, שאינה מקודשת. ולדעתו, קידושי מיכל, שהיו במלוה ופרוטה, היו קידושי טעות, ולא חלו, ולכן הוא נתנה לפלטי בן ליש.

ואילו **דוד סבר:** המקדש אשה במלוה ופרוטה, דעתיה אפרוטה שהמקדש אשה במלוה ופרוטה, דעתו לקדש בפרוטה ולא במלוה ולדעתו היתה מיכל מקודשת לו במאה הערלות שהביא לשאול. ולכן אמר דוד לאיש בושת: תנה את אשתי, את מיכל, אשר ארסתי לי במאה ערלות פלישתים. (14)

והגמרא מבארת עוד אפשרות שנחלקו בה שאול ודוד.

ואיבעית אימא, דכולי עלמא, גם שאול וגם דוד, סוברים שהמקדש אשה במלוה ופרוטה, דעתיה אפרוטה. אלא שנחלקו בשווי ערכם של הערלות:

שאול סבר, ערלות פלישתים לא חזו ולא מידי, אינם ראויים לשום דבר, ואינם שווים אפילו פרוטה, ולכן מיכל לא התקדשה לדוד.

ואילו **דוד סבר,** יש בהם שוה פרוטה, דחזו

מקודשת, כי בדרך כלל דעתו על מלוה.

14. וכתב הרשב"א (שו"ת סימן י'), שלפי זה מדויקים דברי דוד "תנא את אשתי את מיכל אשר ארסתי לי במאה ערלות פלישתים", שלכאורה מה לו להזכיר לאיש בושת במה קידש אותה, אלא שזו היתה עיקר טענתו.

13. והקשה ה"תורת חיים", הרי דעת דוד ודאי היתה על הפרוטה, כיון ששאול כבר אמר לו שהמקדש במלוה אינה מקודשת לגבי קידושי מירב. ותירץ, שהדבר לא היה תלוי בדעתו של דוד, אלא כלל הוא, שכל המקדש אשה, אדעתיה דרבנן מקדש, ובטלה דעתו אצל כל אדם, וחכמים אמרו שמקדש במלוה ופרוטה היא אינה

"את חמשת בני מיכל בת שאול", ואיך הוא דורש את הפסוק המעורבב?

אמר לך רבי יהושע: וכי מיכל ילדה את חמשה הבנים לעדריאל? והלא מירב ילדה אותם! אלא, מירב ילדה, ומיכל גידלה אותם אחרי מיתת מירב. לפיכך נקראו על שמה, כאילו מיכל היא זאת שילדתם לעדריאל. ונכתב גידול הבנים בלשון "לידה" כדי ללמדך, שכל המגדל יתום בתוך ביתו — מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו.

ומענין לענין מביאה הגמרא כמה דרשות חכמים, שכל המגדל יתום או בן חבירו ומלמדו תורה, נקרא על שמו, ונקטה הגמרא סימן לשמות החכמים ולשמעותיהם (חנינא קרא, יוחנן ואשתו, אלעזר וגאולה, ושמואל בלימודי, סימן)

רבי חנינא אומר: מהכא, מפסוק זה, נדרש: כתוב בספר רות (פרק ד) שרות ילדה בן, "ותקח נעמי את הילד ותשיתהו בחיקה ותהי לו אומנת, ותקראנה לו השכנות שם לאמר: יולד בן לנעמי".

וקשה, וכי נעמי ילדה, והלא רות ילדה? אלא, רות ילדה ונעמי גידלה. לפיכך נקרא הבן על שמה.

רבי יוחנן אומר: מהכא מפסוק זה, נדרש: כתוב בספר דברי הימים א [פרק ד] את היחוס של בני יהודה, ונאמר שם לגבי בני כלב בן יפונה, "ואשתו היהודיה ילדה את ירד אבי גדר, ואת חבר אבי שוכו, ואת יקותיאל אבי זנוח. ואלה בני בתיה בת פרעה אשר לקח מרד". ודרשו מכך חכמים מרד זה כלב, ולמה נקרא שמו מרד? לפי שמרד בעצת מרגלים. ועוד נדרש במסכת

הרג את הגבעונים. וכשדוד רצה לפייס את הגבעונים, ביקשו הגבעונים, ברוב אכזריותם, לנקום בבני ישראל, ולא הסכימו להתפייס עד שיתנו להם שבעה אנשים מבני ישראל להמיתם. וכתוב שם:

"ויקח המלך את שני בני רצפה בת איה, אשר ילדה לשאול: את ארמוני, ואת מפיבושת. ואת חמשת בני מיכל בת שאול, אשר ילדה לעדריאל בן ברזילי המחולתי".
ופסוק זה מעורבב הוא, כי לכאורה קשה —

וכי לעדריאל ניתנה מיכל לאשה? והלא לפלטי בן ליש ניתנה מיכל, דכתיב "ושאול נתן את מיכל בתו אשת דוד לפלטי בן ליש"!

אלא, מכאן דורש רבי יוסי, שמירב ניתנה לעדריאל, ומיכל ניתנה לפלטי בן ליש. ולמה אמר הכתוב שמיכל ניתנה לעדריאל? מקיש הכתוב קידושי מירב לעדריאל לקידושי מיכל לפלטי, לומר, מה, כמו שקידושי מיכל לפלטי היו בעבירה, כי המקדש אשה במלוה ופרוטה דעתיה אפרוטה, וחלו קידושי דוד במיכל, והיה אסור לפלטי בן ליש לקחת את מיכל, אף קידושי מירב לעדריאל — בעבירה היו. כי גם קידושי מירב לדוד חלו, ומיכל היתה אסורה לדוד בחיי מירב, כדין אחות אשה, ונשאה דוד לאשה רק אחרי מיתת מירב.

וכיון שרבי יוסי דרש את הפסוק "ויקח המלך וגו'" להקיש קידושי מירב לעדריאל לקידושי מיכל לפלטי בן ליש, ששניהם היו בעבירה, מבארת עתה הגמרא פסוק זה לדעת רבי יהושע בן קרחה.

ורבי יהושע בן קרחה, נמי קשה, הכתיב

זרעך", ויעקב פדאו והטורח היה עליו.

והיינו דכתיב שם בישעיהו בהמשך הפסוק: "לא עתה יבוש יעקב, ולא עתה פניו יחווירו". ודרשו מכך חכמים: "לא עתה יבוש יעקב" — מאביו יצחק. "ולא עתה פניו יחווירו" — מאביו אביו, אברהם, שפדה אותם מטורח גידול בנים.

ועתה הגמרא חוזרת לדרוש את הפסוקים שנאמרו בדוד ובנות שאול.

בפסוק אחד כתיב (שמואל א כה): "ושאול נתן את מיכל בתו אשת דוד לפלטי בן ליש", ואילו בפסוק אחר כתיב (שמואל ב ג): "וישלח איש בושתי, ויקחה מעם איש, מעם פלטיאל בן ליש".

אמר רבי יוחנן: פלטי שמו, ולכן נקרא בתחילה פלטי, ולמה לאחר שהחזירה לדוד נקרא שמו פלטיאל? לפי שפלטי אל מן העבירה, ולא בא עליה. מה עשה פלטי? נעץ חרב בינו לבינה, לבין מיכל, ואמר לעצמו: כל העוסק בדבר זה, של קירבה למיכל, ידקר בחרב זה.

ומקשה הגמרא: והא כתיב שם (שמואל ב' ג) אחרי שהחזירה פלטיאל לדוד: "וילך אתה אישה, הלך ובכה אחריה עד בחורים". ויאמר אליו אבנר: לך, שוב! וישוב", הרי שהפסוק מכנה אותו "אישה" של מיכל, וקשה על רבי יוחנן שאמר שלא בא עליה.

ומתרצת הגמרא: כונת הכתוב היא על שם שנעשה לה כמו אישה, שגידלה והיה מחבבה. (15)

מגילה (יג א) שאשתו היהודיה היא בתיה בת פרעה, ולמה נקרא שמה "יהודיה"? על שם שנתגיירה וכפרה בעבודה זרה. ועוד נדרש שם, כי מה שנאמר "ירד אבי גדור, ואת חבר אבי שוכו, ואת יקותיאל אבי זנוח", הכוונה היא למשה רבינו, שנתכנה בשמות אלו. לכן קשה: וכי בתיה ילדה את משה רבינו? והלא יוכבד ילדה אותו! אלא, יוכבד ילדה, ובתיה גידלה. לפיכך נקרא משה על שמה של בתיה, כאילו שהיא ילדתו.

רבי אלעזר אמר: מהבא, מפסוק זה, נדרש [תהילים עז]: "גאלת בזרוע עמך בני יעקב ויוסף סלה", וקשה, וכי יוסף ילד את בני ישראל שנגאלו ממצרים? והלא יעקב ילד אותם. אלא, יעקב ילד, ויוסף כילכל אותם, לפיכך נקראו על שמו.

אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: כל המלמד את בן חבירו תורה — מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו. כמו שנאמר במינוי הלויים (במדבר ג): "ואלה תולדות אהרן ומשה", ולא נמנו שם בני משה, אלא, כתיב "ואלה שמות בני אהרן". לומר לך, אהרן ילד, ומשה לימד, לפיכך נקראו על שמו.

הגמרא דורשת דרשה דומה: כתוב בספר ישעיהו (כט): "לכן כה אמר ה' אל בית יעקב, אשר פדה את אברהם". וקשה, וכי היכן מצינו ביעקב שפדאו לאברהם?

אמר רב יהודה: שפדאו מצער גידול בנים. שעל אברהם היה מוטל טורח השבטים כמו שהבטיחו הקדוש ברוך הוא "והרביתי את

כבישת יצרו גדולה משל יוסף, שהיתה אשת איש, ואינה עמו במיטה.

א-כ **תוקפו של בועז** — **ענותותו של פלטי בן ליש**. כבישת היצר של פלטי בן ליש היתה גדולה מבועז, כדאמרן, שבועז כבש יצרו לילה אחד, ואילו פלטי בן ליש כבש יצרו במשך שנים רבות.

ועוד אמר רבי יוחנן: **מאי**, כיצד יש לדרוש את הא דכתיב "רבות בנות עשו חיל, ואת עלית על כולנח"? —

"רבות בנות עשו חיל" — זה יוסף ובועז. "ואת עלית על כולנח" — זה פלטי בן ליש, שעלה עליהם בכבישת יצרו.

אמר רבי שמואל בר נחמן אמר רבי יונתן: **מאי**, על מי יש לדרוש את דברי הכתוב "שקר חחן והבל היופי, אשה יראת ה' היא תתהלל"? —

"שקר החן" — זה יוסף, שהחן של אשת פוטיפר היה שקר בעיניו.

"והבל היופי" — זה בועז שההביל את היופי.

"אשה יראת ה' היא תתהלל" — זה פלטי בן ליש. שכרוב יראת ה' כבש יצרו, והפסוק מהללו ומשבחו.

ומקשה הגמרא: והא כתיב באותו הפסוק: "חלוך ובכה אחריה", הרי שבא עליה! ?

ומתרצת הגמרא: בכה פלטי בן ליש על המצוה דאזיל מיניה, שמפסיד את המצוה לעמוד בנסיון.⁽¹⁶⁾

והגמרא דורשת⁽¹⁷⁾ את המשך הפסוק: "עד בחורים", [שלפי פשוטו הוא שם מקום], שנעשו שניהם פלטיאל ומיכל כבחורים — שלא טעמו טעם ביאה, כמאמר רבי יוחנן.

אמר רבי יוחנן: תוקפו דבר גדול ותקיף שהיה לו שם, של יוסף במנוסתו מאשת פוטיפר — הוא ענותותו של בועז, דבר קל, שאין לו שם, והאדם עושהו לפי תומו, והיינו, שהעמידה בנסיון של בועז היתה גדולה יותר משל יוסף, כמו שיבאר. וכן תוקפו של בועז — ענותותו של פלטי בן ליש. שהעמידה בנסיון של פלטי בן ליש היתה גדולה משל בועז.

והגמרא מבארת: תוקפו של יוסף — ענותותו של בועז, דכתיב [רות ג] בעת שרות שכבה למרגלות בועז, "ויהי בחצי הלילה, ויחרד האיש, וילפת". וכתוב שם שדחה אותה עד למחרת, באם לא יגאל פלוני אלמוני אותה. והגמרא דורשת, מאי "וילפת"? [שלפי פשוטו הוא לשון חרדה], אמר רב: שנעשה בשרו קשה כראשי לפתות [מין ירק], ובכל זאת כבש יצרו, ואפילו שהיתה פנויה ועמו במטה, ולכן

מלעשותה], מעלה עליו הכתוב כאילו עשה מצוה, ועתה הפסיד מצוה זו.

17. רש"י מפרש שאינה קושיא. וכוונתו שאין

16. פירש היד רמ"ה, מתוך שהיה כובש את יצרו, מעלה עליו הכתוב כאילו עשה מצוה. כמו שאמרה הגמרא (בסוף מסכת מכות) כל היושב ולא עבר עבירה [מי שבאה עבירה לידו ופורש